

ACCIÓ CATALANA

PUBLICACIÓ SETMANAL

Redacció i administració: Trafalgar, 14. - Barcelona.

AMB EL COR ENCÈS

Aquest recobriment del sentit de Pàtria catalana, aquest neguit desvetllat en els millors d'adquirir la plenitud de Catalunya, renova en molts de catalans allunyats anys ha del rengles militants del catalanisme, la seva fe en els destins de la Nació.

Aquelles joventuts de vint anys, de trenta anys enrera qui havien encès llur cor amb la flama divina de l'amor a Catalunya; aquells ancians qui havien viscut el naixement de la idea de Pàtria entre nosaltres, han passat durant alguns anys la més dolorosa de les crisis: la de l'amor perdut, la de l'amor que no pren, la de la flama que es retorça damunt seu en giragones inútils, perquè l'ambient no és "combustible". L'amor a Catalunya, inicial, els somnis d'adolescència, bells en llur magnífica idealitat, exemplars en llur generós desprendiment, dugueren a aquells qui n'havien estat posseïts a aquell estat letàrgic que segueix a un pesombre dolorós.

Tota una generació de cinquanta anys, sacrificada en el seu daler més noble: tota una idealitat feta parracs i hissada dalt d'una canya per aviar coloms. Cinquanta anys de cremar per Catalunya, tanmateix ni les cendres resten per ventar. I, amb tot, certs fets que avui veiem, casos individuals diríeu viscuts, gestes que ens conten,

anècdotes que llegim, ens permeten de assegurar que les cendres no eren del cor, sino que el cobrien: sota la pols freda, un batec càllid persisteix i la flama morta espera només el buf propici per cremar novament i propagar-se.

Amb el cor encès tal com el de les antigues joventuts en juramentant-se davant la imatge de la Pàtria per a exaltar-la i alliberar-la, les més novelles joventuts d'avui es juramenten. Amb el cor encès les joventuts que foren, el ancians que ens encomanaven llur ideal sagrat, renovent davant aquella mateixa imatge el jurament incomplert sacrilègicament per la traïció de alguns, la perfídia de molts i la dessídia de tots.

Amb el cor encès, veterans i minyons, enquadrats en la disciplina que els serà imposada per qui, com a més digne assenyalarà la Pàtria, l'exèrcit dels patriotes catalans avançarà, august, pel camí de la victòria. Flama entre flames, cor entre cors, cada català encendrà el seu en l'amor de tots. I quan el cor de la Pàtria serà una suma de tots els cors catalans, i la voluntat de la Pàtria serà integrada de la voluntat de tots: qui gosarà oposar-se a la força temible d'un geni nacional que, en la plenitud d'un diví recobriment reclamarà la seva llibertat?

Per la recatalanització dels cognoms

Per alguns s'ha intentat, intermitentment i amb no gaire eficàcia, retornar els cognoms catalans a llur puresa primitiva. Hi ha qui, pel seu compte, ha donat al seu cognom propi la grafia corresponent. Hi ha qui, corrector de català, de publicacions del país, ha estès la seva tasca als cognoms que li venien sota ploma, donant-los llur expressió exacta. Tot això, molt lloable, quasi no ha estat percebut per la generalitat dels catalans. Molts d'ells, de cognom catalaníssim, continuen escrivint-lo malament, tot i essent patriotes íntegres i actuant correctament com a tals en tots els afers de la vida civil. Només una minoria exíguia ha rectificat la grafia falsa del seu cognom, depurant-lo i retornant-li el bell caient original que tot sovint havia perdut només en el traspass d'una generació.

No fa pas molt temps que un patriota eminent escriví un article parlant de la recatalanització dels cognoms. Érem, però, en uns dies de catalanisme teòric; gairebé s'havia convingut tàcitament que l'ideal catalanista res no tenia que veure amb la seva realització pràctica, i que les reveries sentimentals d'un patriota català no s'havien de moure per res de la categoria de somnis... Una cosa era l'ideal català i l'altra... la política; una cosa era la llengua catalana i l'altra... la política; una cosa era la bandera nacional i l'altra... la política; una cosa era llibertat de Catalunya i l'altra... la política; una cosa era la mateixa Catalunya, real i tangible, i l'altra... la política. Davant del fúlgid ideal dels patriotes purs, que semblava alçar-se imponent com la mar en revolta, al política bastí una diga infranquejable.

Sembla que el catalanisme s'ha endinsat pel viarany de les realitzacions. Estimar la llengua, des d'ara, no vol dir lloar-la sinó, molt simplement, usar-la. Exultar la bandera, no vol dir dedicar un poema, sino plantar-la allà on pertoca, immediatament, elevant-la

25 CTS.

a la categoria de les altres banderes nacionals dignes, i a damunt de les indignes. Voler la llibertat de Catalunya no vol dir tan sols concórrer a un míting i anar a votar, sinó preparar-se per totes les eventualitats. Estimar Catalunya, en aquests moments actuals, vol dir posseir-la...

Per a tot això s'ha dit que calia no menysprear res i s'ha estimulat la caça de la "minúcia" i l'esperit de "trot de guilla". L'afany de catalanització ha d'obsessionar el patriota del matí al vespre. El nacionalista català ha d'esdevenir un *possèit* de la idea de Pàtria, i ha de viure en el diví frisar de qui ha atès aquesta comunió. D'ací que es paguin totes les formes de la catalanització i que hom curi de no oblidar cap dels aspectes del sentiment de pàtria. Però...

¿I els cognoms?

Car, jo m'indigne per exemple, que hi hagi una "província" a la meua Pàtria i un governador representant del Poder menyspreat en aquesta "província" i permet en canvi, que el meu propi cognom sigui una "província" amb un "governador", en forma de *ñ*, per exemple, absolut i tirà. Jo aborrec la premsa que no és netament catalana i mantinc un cognom--o cognoms!--messissos. Jo alluny els meus fills de tot contacte patriòticament impur, i jo mateix els traspàs un cognom contagiats. Jo he catalanitzat l'establiment, l'entitat de la barriada a la qual pertany, la Junta benèfica de la qual sóc tresorer, el vilatge on estiuage, l'església de la qual sóc parroquià. He fomentat la sardana, he constituït una delegació de la "Proteccionista", he repartit fulles patriòtiques,

Facsimil del setmanari Prou!... de Guantánamo (Cuba). Format: 26 x 38 cms.

Facsimil del setmanari Lluitem!... de Vilafranca del Penedès. Format: 32 x 44 cms.

he cantat milers i milers de vegades "Els Segadors", tinc un trenc a la testa d'una llisada policiaca... però no he atinat amb el cognom...

Potser Catalunya serà lliure, i no hi haurà sino autoritats catalanes, escoles catalanes, premsa catalana... i de l'esclavitud passada encara en quedarà un senyal esquifit, però significatiu: el meu cognom miserable...

Heu's ací doncs una tasca immediata: retornar el nom de cadascú a la seva puritat inicial. Abans de donar un pas més a prop dels altres, curar de la meua indumentària. Abans de sortir de casa rentar-me la cara. Això és, des d'ara, abans d'emprenre cap més activitat catalanitzadora, *higienitzar-me* el nom que em distingeix d'aquest i d'aquell... Es el millor exemple per oferir als altres. Una *ñ* canviada per una *ny*, una *s* per una doble *ss*, una *a* per una *e*, valen tan com un assalt de trin-xera.

Petites històries

LA SOPA

Es en una barriada flamant de la ciutat. Cap a mig matí un planta-cartells, carregat amb l'escala, el pot de les pastes amb el pinzell, i un plec de paper caragolat sota el braç, avença, tot fumant la seva pipa, per un carreró entre jardins. Tomba la cantonada, obira una façana temptadora, vaciïlla un ins-

tant, i, al cap i a la fi es decideix. Pot a terra, escala decantada, cartell estès al revés, pinzellada amunt i avall, enfila l'escala, plaf! cop ve, cop va de raspall i... llestos. Cap a la recerca d'una altra façana apte.

Davant el cartell plantat dos vaillets, un jovenet i una dona tota vella que pregunta què diu... Fet insignificant, diari, vulgar. Però...

Després del primer cartell plantat, verd, antipàtic, de pessim gust, a l'altra cantonada propera, i després de la mateixa operació del planta-cartells, roman fixat un paper groc, més antipàtic encara, i, més enllà, un de vermell...

Els dos vaillets i el jovenet segueixen intrigats l'empestifada; la legenda dels cartells, tanmateix anunciant la mateixa cosa, deu ésser a cadascun de ells distint.

Cap-al-tard, vagant-nos, ens havem aturat a llegir-los. Davant un d'ells, el minyó i els vaillets del matí operaven singularment. En adonar-se de nosaltres s'han esquivat ràpidament. Llegim...

Si fa no fa, venien a dir això, encara que en espanyol, val a dir-ho...:

L'un

"Contra els estaments, si us plau, l'obrer sobretot, que reclama la ciutadanització dels seus components: La Sopa".

Facsimil del bisetmanari El Gironès, de Girona. Format: 34 x 48 cms.

L'altre:

"Contra els catalans patriotes que reclamen el reconeixement de llurs drets: La Sopa".

Un terç:

"Contra els periodistes honorables que passen llur vida entre el treball i la família i a favor dels seus "col·legues" que se la passen entre el Consolat i el prostíbul: La Sopa".

Un altre:

"Contra el bon ciutadà que exerceix un càrrec públic amb la simple integritat d'un català de raça: La Sopa".

Encara:

"Contra Catalunya, que lluita amb tanta d'insolència contra la púrria forastera que li corromp l'ànima: La Sopa".

No podem respondre de l'autenticitat immediata d'aquesta redacció. La cosa històrica, és que el mot *Sopa* era imprès damunt una tira postissa, mal enganxada per la rapidesa del procediment per tapar el mot autèntic del cartell que la nostra tafaeria descobrí i que sospitàrem que corresponia al del butlletí portaveu d'algún Institut de Sords-muts.

Fet i fet, el jovent d'avui puja amb tot el bon humor i amb toda la gosadia que calia desitjar, que cal estimular...

REVISTA DE LA PREMSA

Un aclariment interessant

El nostre benvolgut confrare valenc "Pàtria", contestant a una al·lusió que li fou dirigida en un dels darrers números del nostre periòdic, precisa la seva situació dins el moviment patriòtic català:

"Pàtria" no ha estat adherida a cap partit nacionalista organitzat. Ni es manté dins els rengles de la Lliga regionalista, ni de l'Unió catalanista, ni d'Acció catalana, ni de cap altra organització política del nacionalisme català. Formen la redacció d'aquest periòdic uns quants joves nacionalistes que, tot i servint cadascú l'interès de ses particulars conviccions, col·laboren esforçadament en una mateixa empresa patriòtica".

Explica que l'article de N'Albert Sans, comentat per nosaltres, no pot considerar-se com a expressió del pensament del redactors del confrare:

Dins les pràctiques que regeixen la vida de nostre setmanari, el fet d'inserir un article firmat pel seu autor no revela, ni molt menys, conformitats amb les seves apreciacions. En conseqüència, la redacció no

es féu pas seves les afirmacions i conceptes de l'article de l'Albert Sans, un benvolgut col·laborador que sovint ens ha ajudat en nostres tasques".

Acaba "Pàtria" el seu aclariment amb les següents ratlles:

I fetes aquestes breus consideracions, sols ens resta dir que l'empresa de Catalunya endins, de catalanització, per la qual brega tan estrenuament ACCIÓ CATALANA, mereix no sols el nostre respecte, sinó la més viva simpatia".

Ens felicitem d'haver donat lloc, amb la nostra al·lusió, a les nobles manifestacions de "Pàtria", que és un dels més vibrants i interessants periòdics de la nostra terra i que des de la seva fundació llegim assíduament.

NOTICIARI

El segon gran "Aplec comarcal" d'Acció catalana

El 29 octubre, tindrà lloc a la catalaníssima ciutat de Balaguer, el segon gran aplec comarcal d'ACCIÓ CATALANA al qual ens referíem en el nostre número anterior. Segons les noves que posem, hi ha molt d'entusiasme a la comarca per a concórrer a la vella capital del comtat d'Urgell, i renovar-hi llur adhesió a la causa de la independència de la Pàtria.

Al número vinent donarem íntegre el programa dels actes que se celebraran amb motiu d'aquest gran aplec. Per endavant podem dir que els més importants seran un míting que tindrà lloc a dos quarts de tres de la tarda i en el qual prendran part oradors assenyals de la nostra organització patriòtica i la col·locació d'una làpida al castell que serà al vespre. I, com és de suposar, a diverses hores del dia hi haurà joioses ballades de sardanes i altres belles manifestacions de catalanitat.

A SANT JOAN DE LES ABADESSES

Diumenge, 22 octubre, amb motiu del solemne hissament al Casal català

de la gloriosa ensenya de la Pàtria, En J.-M.ª de Sagarra parlarà als patriotes d'aqueixa vila històrica en nom d'ACCIÓ CATALANA.

LA PROTESTA DE LA BISBAL

La premsa diària catalana—no pas la premsa mestissa sostinguda pels catalans inconscients,—ha ressenyat la commoció de tot La Bisbal davant l'arbitrària suspensió, per part de les autoritats espanyoles, de l'acte anunciat per la tarde del 15. Tanmateix, però, la protesta es féu. Els patriotes bisbalencs unànimement, palesaren llur indignació. La representació barcelonina era assenyada. Les comissions comarcals i les adhesions de tot Catalunya, nombroses i importants. ACCIÓ CATALANA hi estigué representada, entre altres distingits companys, pel conseller de la ciutat senyor Duran-Reynals, el qual parlà en termes decissius i signà, juntament amb els organitzadors de la U. J. C., el telegrama de protesta adreçat al ministre de governació espanyol.

La protesta de La Bisbal continua...

FONTS I DOCUMENTS

Irlanda davant el tractat de Londres

L'idealisme Sinn Fein

A *Our Boys*, periòdic que publiquen els Germans de les Escoles cristianes d'Irlanda, de Valera escriví el 27 de setembre de 1921:

Els consells que el vostre redactor en cap m'ha pregat de donar-vos ací, estimats infants, nois i noies, són, en tinc consciència, superflus. Són fills d'una noble raça i d'una vella nació. Aspireu, per vosaltres mateixos a mostrar-vos-ten dignes. Hereus de l'amor i del sacrifici, descendents de generacions consagrades al servei de la veritat i del dret, de Déu i de l'humanitat, purificats per la passió sofrida i ennoblits per llur paciència, hi ha en vosaltres, hereditaris, dretura, justícia i noblesa. Només havem de respondre al que la vostra consciència us dicti d'elevat,—us cal només d'esdevenir millors talment com ella us dicta ardentment—i no tindreu fretura de cap altre consell o aspiració.

No us acontenteu amb el somni. Treballau durament per a fer dels vostres somnis una realitat. Els somnis que no s'expressen mai en nobles accions són vans i buits.

No espereu pas ésser grans. Si espereu, les ocasions més belles i avinents, en presentar-se, no us trobaran a punt. Un Terenci Mac Swiney no es fa pas en un traspàs sobtat, sinó en la normalitat diària, fidel a una regla basada en la convicció, a un ideal constantment present a l'esperit i constantment desitjat.

Uns anys abans de l'esprovament que l'esperava a la presó de Brixton, Mac Swiney escrivia, en els seus *Principis de la llibertat*: "La prova única, és la prova de la coratgia, la prova de la noblesa i és aquella que ofereix la victòria més segura i més gran. Per tal com un home en armes no pot resistir una multitud, un sol exèrcit no pot pas vèncer legions in comptables, però tots els exèrcits de tots els imperis de la terra no tenen prou poder per a fer doblegar una ànima dreta".

Heu's ací amb quina fe és mort. No siguiu però tan sols a Brixton que li fou fidel. L'ha viscut en la seva vida quotidiana fins en les més petites coses, i l'habitudo de viure tothora d'aquesta guisa ha fet possible la seva fi grandiosa a Brixton. Siguen bregats, generosos, fidels d'allò que vosaltres esteu convençuts que és just. Aprenueu a mirar cara a cara i a sostenir "la prova única". Siguen herois i heroines d'ençà d'avui, i més tard sereu la glòria de la nació, el deure de la qual és de mostrar al món el poder de la bellesa moral.

I heu's ací, d'altra part, què cosa escrivia, a darreries del desembre passat, un partidari de la lluita a ultrança:

Cal que obrem segons les nostres mires que no són pas les vostres, francesos. Els francesos no us preneu Irlanda seriosament, amb el màxim de seriositat: vetaquí! Per França, els irlandesos són uns miserables, uns pobres pela-canyes, un accident damunt la terra, mentre que per a nosaltres, per a mi, al menys... Apa! Rieu-vos-en per endavant, armeu-vos del vostre menyspreu francès per tot allò que no és del vostre país, jo us donaré motius per a riure.

En aquest moment sofrec de l'orgull ferit. Com és això? Jo tenia la idea—una idea a punt d'esdevenir una il·lusió perduda—que Irlanda, la nostra Irlanda, podria mostrar tipus superiors a qual-se-vulla cosa que sigui. Quan parreu de la vostra França i de la seva glòria, quan un altre cantava "Deutschland über alles", o que un altre encara celebrava el "Bull dog breed" jo gaudia d'una tranquil·litat incommovible, jo no envejava res a ningú. No solament esperava, sinó que creia secretament que un Dick Mulcahy, com un Pearse, un Mac Dermott, un Kevin Barry, iria més lluny àdhuc que el soldat alemany, àdhuc que el pelut francès. Doncs bé! n'hi que han romàs curts. No en tinc prou amb que un Dick Malcahy hagi merescut tantes de citacions com el més valent dels vostres; i d'això tampoc no en té prou Irlanda, per tal com li cal més. Irlanda fretura més.

Tinc l'absoluta convicció que la sola i única manera de prevaldre és de poder aguantar. Hom ha trobat, el Sinn Fein ha trobat aquesta manera massa costosa. N'estem esbaleïts; n'estem decebuts; som ininfel·ligibles i ho som perquè teníem una molt alta idea del nostre país i del Sinn Fein.

Si, verament, Irlanda ara hi és, en relació amb el seu adversari, en un estat d'inferioritat en què mai no estigué França respecte el seu. En aquest cas, el remei és d'exigir més. Són, literalment, meravelles i super-hòmens que ens cal.

Ja sé que, en dir això, no estic en el terreny de la política. Irlanda, però, mai no hi ha estat. Les nacions oprímides només han de parlar de justícia.

Es una sort poder posseir testimonis tan directes i tan complerts. Amb ells, hom comprèn com Irlanda ha pogut ésser temptada de fer un bell cop de follia abans que aturar-se en el benestar d'una realitat més modesta. Els irlandesos no concebeixen la pàtria exacta-

ment con un francès. Per un francès, la pàtria és, gairebé sempre, l'expressió històrica d'una ànima, i d'una gran ànima; però és també, un feix de forces, un sindicat d'interessos, un afer del qual se viu, del qual se'n ressent els alts i baixos. No se'n separa el reeiximent pràctic de l'altre, ans se sent el deure de treballar per a acréixer, no tan sols la riquesa o el poder nacional, sino també la grandesa espiritual.

Mac Swiney

Per als irlandesos, la pàtria, com si fos despullada de la seva substància material, és una persona moral per a qui les grandeses de la carn no són res. L'expansió britànica, l'ascensió alemanya, no els engeloseix. Irlanda s'assenyala com a fi per a atènyer, i per a l'obtenció del qual daleix, el produir incomparables tipus d'humanitat. El seu gran deure és, com havem copiat "de mostrar al món, el poder de la bellesa moral". Per tal com, fixem-nos-hi, la bellesa moral és a la vegada poder; i "si tots els exèrcits de tots els imperis de la terra no tenen poder per a fer doblegar una ànima dreta", si la força cedirà sempre davant l'esperit, Irlanda, posseint l'un, es pot passar d'envejar l'altre. I com vencerà l'esperit? Pel martiri: "La sola i única manera de vèncer és aguantar". Generacions enteres han estat "purificades per la passió sofrida i ennoblides per llur paciència".

Mac Swiney, moribund, repeteix: "Aquell qui venç no és pas aquell qui fa, ans aquell qui més sap de sofrir".

Mac Swiney! Figura d'ací avant emblemàtica, que, refusant de cedir davant la força aclaparadora, s'ha aferrat inflexiblement a la mort. Una testa freda i lògica podrà veure en Swiney una víctima, heroica i pura, però al cap i a la fi una víctima i un vençut. Els irlandesos, realment i sense frases, hi veuen un vencedor, el més gran, el més innegable dels vencedors. Swiney provà la seva superioritat en el món invisible, i el món que verament existeix no és pas el dels sentits, és l'atre.

Així es comprèn com per aquests hòmens, les grandeses de la carn, no són res, ni la riquesa ni el poder, ni àdhuc,

en el sentit trivial del mot, l'èxit. L'autor de la lletra esmentada deia un dia amb aquella molsosa platxeria anglesa que és la befa, per desdeny, del vulgar sentit comú: "*It is better to be an interesting failure than a successful bore*". D'aquesta indiferència per l'èxit en sorgeix un perill: el del renunciament a l'esforç. Aquest poderós idealisme poètic, estret en la vida real i batent d'ales entre els ferres de la gàbia, tendirà infalliblement a evadir-se cap el vast, infinit espai que obre la imaginació deslliurada i per ventura, no es dignarà retornar-ne mai més. De Valera veié el perill; voldria tenir-ne compte. "No us acontenteu pas del somni! Treballeu durament per a fer dels vostres somnis una realitat! Els somnis que mai no s'expressen en nobles accions són vans i buits!" Però aquell que els proposa com a exemple, és Mac Swiney; allò que els proposa com a fi, és l'heroisme en si, àdhuc sense conclusió pràctica, és "el gran deure de mostrar al món el poder de la bellesa moral", àdhuc sense victòria positiva, sense guany franc i net; també per a ell, fins i tot convidant a l'acció, l'esperit domina sobre la carn, com a bon irlandès.

Raons històriques

A aquesta manera de sentir, gairebé única al món, en tot cas d'aquesta guisa, hi deu haver raons històriques si hom pot riscar-hi hipòtesis: influències de la religió cristiana, del celtisme i de seculars derrotes. Dels tres factors, cadascun d'ells, després d'haver estat efecte, esdevé causa. La tendència idealista, desdenyosa de la terra, destinava els celtes a la derrota; i inversament, la continuïtat dels daltabaixos, interdint-los tota esperança de revenja ací a la terra, els repellia de mica en mica al cel. Es pot suposar i tot, que com més injustament el destí pesava damunt seu i bandejava l'ànima indòmita, allà dalt, més absolutament, en aquest món ideal on, una vegada refugiada, res no trobava que li limités l'imperi, l'ànima formulava la seva protesta. En aquest sentit l'extremisme irlandès seria fill de la desesperança; i com, d'altra part, en els afers reals, cada cop s'hi trobava més desplaçat, el

desastre s'agravava i l'anorreament era absolut. L'espiritualitat del celta i la tristesa del vassall s'amaraven amb delícies d'una religió tota feta d'amor, d'encant i de pietat, era amb elles abans que elles no l'haguessin après, el consell diví: "El meu reialme no és d'aquest món", i un cristianisme matissat afeblia les energies de revenja, les inclinava al renunciament, al menys en els actes i a la resignació. Així, repercutint, multiplicant-se l'una a l'altra, la religió, la raça i la dolorosa història exilaven el celta a les altituds del món intel·ligible, on la seva impotència s'acohortava amb el seu poder absolut.

La incomprensió anglesa

No cal pas dir que aquests sentiments són d'una complexitat absoluta impermeable al caràcter anglès. A aquest, les seves més belles qualitats pràctiques no li servien per a res; "el gust de les xifres i del raonament sec, l'aversion pels fets que no són palpables i per les idees que no són útils, la ignorància del món invisible, el menyspreu de les febleses i de les tendreses del cor" que descriu Taine, (*Història de la literatura anglesa*), no li aclarien les coses, al contrari; i esguardava aquests ulls gales, per on passava la llur inquietant dels somnis rars, amb sorpresa, amb malfiança i molt aviat amb irritació. Un enemic que, en el fons del cor, ja res no espera de la batalla i repelleix tota reconciliació, que confessa la seva impotència i guarda aquest luxe va d'odi; una inèrcia que roman inescapable, com se concep? Hi ha en això un dèdal de sentiment impenetrable per a un esperit senzill i dreturer. Per la seva part, Irlanda s'aclaparava en no saber-se, compresa, creia inútil l'explicar-se, cada dia més reclosa i entera en la seva rebel·lió de cor. Anglaterra, pel seu compte, enumerava tantes de concessions fetes i que havien estat sempre rebujades. Com més febles eren el irlandesos, més exigents se sentien; llur intransigència creixia amb les concessions atorgades; era pels anglesos una insuportable niçaga, que mai no estaria contenta, per més que és fer per ella, i potser ho estava menys com més se li feia. Tanmateix era un

tràgic menyspreu. És clar que, en la realitat, hi havia la violència inicial i perpetuada; però a les ànimes, i era igualment greu, hi havia la *desavinença*, la impossibilitat radical de parlar un llenguatge comú. Hi havia, entre ambdues nacions, els mateixos fets: revolta d'una part, exageració de l'altra. Irlanda mai no ha explicat aquest desequilibri entre la misèria de la seva vida i l'absolut de la seva ànima.

La poesia celta

Diu Renan en el seu *Assaig sobre la poesia de les races cèltiques*:

El poder de la imaginació, és gairebé proporcionat a la concentració del sentiment i al poc desenrotllament exterior de la vida. Així féu la raça cèltica: s'ha fadigat prenent els seus somnis per realitats i perseguint les seves visions esplèndides... Aquesta raça vol l'infinit, en té sed, la vol a tot preu, més enllà de la tomba, més enllà de l'infern. El defecte principal dels pobles bretons, la inclinació a l'embriagament, és degut a aquesta invencible fretura d'illusió... Els petits pobles dotats d'imaginació prenen ordinàriament per mitjà del misticisme llur revenja d'aquells qui els ha vençut. Se senten forts per dins i febles per fora; per això protesten, s'exalten, i aquesta lluita en decuplar llurs forces, els fa capaços de miracles. Quasi totes les invocacions al sobrenatural són degudes a pobles que esperen contra tota esperança".

Fet i fet són mots d'un geni clarivident. Mai, és cert, els triomfs del segle no prevaldran contra l'esperit; i segles a venir, riquesa americana, grandesa alemanya, imperi britànic, orgull francès, reposaran per sempre vans en la pols eterna, que els fills dels hòmens sentiran encara llur cor commós, en sentir que la reina Maeve dugué per l'amor d'ella els hòmens de Connaught contra els herois d'Ulster, o com Tristan de Cornouailles, travessà la mar a la recerca de la irlandesa Isolda. La bellesa de llurs contes i de llurs somnis, els gaels la deuen a la profunditat, a la perennitat de llurs desastres, l'infortuni, arreçant-los a l'únic indret on el no! d'una raça delicada pot encara elevar-se contra la grolleria del més fort, l'infortuni té, per al sofriment preservat en ells, guardat contra l'utilitarisme trivial de l'edat moderna llur espiritualitat nadiua. Una tan rara poesia bé val mai-aurança, la impotència, la passió llarga.

ment soferta: és això precisament la misèria incurable i la glòria d'Irlanda.

D'ací que, els irlandesos demanen a Irlanda d'oposar a la força, mancada de la força que li cal, l'idealisme íntegre, la intransigència de l'intel·lecte, l'heroisme de la voluntat, la tensió sobrehumana de l'ànima i, com a vocació cabdal, el martiri...

Principis absoluts

Molt sovint han repetit els irlandesos que cedir, ja sigui d'una línia, escapar ja sigui d'un no-res, de l'absolut dels principis, sota pretext que l'enemic és massa poderós i la batalla perduda per endavant, era desmentir la tradició gèlica. I això és veritat. Aquesta tradició no considera pas en primer lloc els fets, el possible, l'èxit. I encara avui dia la veiem aparèixer a la superfície de les consciències, més o menys reconixedora.

"Val més, escriu Mac Bride, damunt la senyera de la brigada que el transporta al Transvaal contra els anglesos, haver combatut i sucumbir, que no pas haver combatut del tot".

Mac Keon havent occit, durant la campanya, un inspector de policia, el germà del mort i ell, lligaren seguidament amistat. Moltes de vegades, una hora abans de caure a la trapa fatal, els condemnats de Mountjoy han volgut combregar amigablement amb els polícies que els guardaven. Són tanmateix aspectes obscurs de la consciència irlandesa. D'això resulta que els irlandesos posen en primer pla la fretura de manifestar un tipus superior d'heroisme al costat d'un tipus superior de generositat. L'irlandès prefereix més que vèncer, provar que n'és dighe. És aquest un desinterès perillós, però de una alta bellesa poètica.

L'acceptació del tractat

Si aquesta és la seva tradició, Irlanda hi manca en acceptar un "tractat" d'un redacció tan saxona, on tot és ajustament d'interessos contraris, mitgesmides, empirismes, en el qual no és possible de trobar-hi cap causa, cap principi, cap construcció lògica o moral. Obtinguda aquesta acceptació és

fàcil de veure-hi acost de sentit pràctic. Per ardentment que una raça es consagri a aspiracions ideals, resta, no gens menys, un organisme vivent; i ve un moment en el qual, les necessitats de la vida, si són satisfetes, parlen més alt que la devoció a aquest ideal. Per bella i estimada que sigui una tradició, si el passat la mostra incompatible amb l'expansió de la vida, ve un moment en el qual cal saber quin dels dos ha d'ésser sacrificat: la tradició o la vida, i en el qual la nació escolleix. Actualment, els aventatges tangibles del reglament proposat, els progressos de demà sobre ahir, han colpit els esperits simples, els hòmens d'ordre, la gent de negoci, els polítics,—i aquesta vegada Sanxo venç.

L'acceptació suposa, a la vegada, lassitud. Després de cinc anys de formidable duresa, després de dotze mesos de suplici, Irlanda té la perspectiva de tornar al repòs, s'acora i esbufega: qui l'en blasmerà? De Valera presentia aquesta cessió, al menys la temia tan com s'acostava la fi de les negociacions, l'*Iris Bulletin*, cada vegada més apremiant, cada vegada més inquiet (i es curiós de seguir) demana per a demà la mateixa indòmita duresa de l'any darrer. Tampoc a Irlanda pot cridar-se a la multitud per a un sacrifici, al menys per a molt de temps; és només una selecció la que hi respon. Potser cap nació del món no havia suportat amb la mateixa paciència sense esperança com ha fet Irlanda desarmada, la qüestió que voluntàriament ha sofert; però una nació, ja sia Irlanda, no és íntegrament, ni àdhuc en la seva massa, una nació d'herois.

Oportunisme i extremisme

Aquestes reaccions tenen una causa comú: el començament de realització. El benestar ablandeix. En el passat, com que Irlanda mai no havia vist ni l'ombra d'una possibilitat d'èxit es recollia en la seva rebequeria absoluta i, de fet, estèril. El dia que posà la mà, no pas sobre la seva llibertat, sinó, encara que molt realment, sobre certes llibertats; el dia que no esment del tot despullada, és una mica més que un immaterial objecte d'amor

de recança i d'invencible esperança. De peus a terra, Irlanda penetra a la vida i esdevé un ésser que tresca colze a colze amb els altres éssers concurrents; d'aquest dia ençà tendeix naturalment a un tipus més vulgar, més semblant al dels altres pobles: es banalitzà. El càlcul mesquí, la prudència arran de terra, l'aburgement sòrdid, tendeixen a desposseir-la de la poesia esquerra, del desinterès i de la coregia extremades fins a la follia, tot allò que provenia d'un secular: ¿per què? Si Irlanda reïx, certa tradició altívola i íntegra, típic refugi en temps adversos, cedirà lentament a l'esperit d'oportunisme i de marxanteria.

Ço que no veuen en De Valera i els seus

Això no ho veuen de Valera ni els seus; potser ni ho poden veure: llur naturalesa els ho impideix. Si el tractat és un pas endavant...—Els pretenen, però, que és un pas endarrera, i que, la independència proclamada en 1919 a les franqueses acceptades en 1922, no hi ha progrés sinó reculada. Sempre la mateixa cosa: la pretesa independència era l'afirmació teòrica d'un fet, una reivindicació, un desig que no hi havia pas mitjà per imposar; les franqueses d'avui són fets tangibles, concessions arrencades, un règim reconegut. Hi ha una tendència a confondre la idea i la cosa, a considerar la realització per negligible. Si el tractat és un pas endavant, els temps nous volen un esperit nou. I de Valera, irlandès fins a la medulla, en preferir de riscar l'anorreament a consentir una transacció injusta, en pretendre vèncer la força a força de sacrifici, retorna a la tradició, al passat fins a la reacció... "La meua solució no és del domini polític" deia un patriota aHudit "però Irlanda mai no hi ha estat". Doncs, puix que entra de bell nou en la política i a la política exigeix un esperit tot contrari a la seva tradició caldrà preguntar si l'essencial no és de dotar Irlanda d'un esperit polític.

És bell, però, de veure de Valera oposant a tants d'aventatges materials, a la pau, a la seguretat, un sol progrà-

ma: el martiri. Més bell encara que s'enduguí la meitat dels vots. Hi ha per ventura al món un altre poble capaç de donar aquest espectacle commovedor i xocant? Bell per damunt de tot és veure un de Valera aixecarse quan el vot és donat contra seu, per a saludar el darrer dia d'un gran somni perdut, i els seus companys, hòmens de poca fe que no han sabut seguir-lo fins al fi: "De cinc anys ençà, diu, havem passat belles hores..." L'emoció l'escanya, s'asseu a l'escó, reposant el cap entre les seves mans, i després, no podent més, sense dir un mot, surt de la sala, aclamat per tot-hom, sense distinció, adversaris i partidaris, en mig del respecte i de l'amistat universals. Escena verament gran i davant la qual cal inclinar-se tot baix. "Tindreu necessitat de nosaltres i ben aviat" digué encara de Valera als defensors de l'Estat lliure. —Tenim necessitat de vós, tot seguit digué immediatament Collins, amb ardència. No cal dubtar que fins els patriotes assenyats que voten avui contra de Valera senten com ell, sofreixen com ell i es planyen en ell. Llur prudència, provisionalment els reté cap a aquesta banda, però llurs cors irlandesos són de l'altra, i quan el President passa davant d'ells per sortir, els sacceja un tremolor fraternal. Ells no són pas partidaris del Domini. Són Republicans retressats.

El jurament de fidelitat a la corona

Un altre tret de la discussió—seguida a Dail—tret molt irlandès també, en ço que demostra com, per a aquests incurables idealistes, els principis seran sempre superiors als interessos—és el lloc capital pres per la qüestió del jurament. Altrament, s'hauria potser insistit sobretot en les clàusules d'ordre pràctic, per exemple, fiscal, territorial, militar; ara, és el jurament que importa. El que és inscrit en el tractat promet fidelitat al rei, "en virtut del fet que britànics i irlandesos són conciutadans", això és, no pas conciutadans d'una mateixa pàtria sinó d'un mateix agrupament de nacions: l'Imperi del qual Irlanda n'és un membre

adherent. El jurament que de Valera proposava de substituir era de fidelitat a la constitució d'Irlanda, al tractat d'associació entre Irlanda i l'Imperi i el reconeixement del rei com a cap dels Estats associats. En el primer text Irlanda és inferior a l'imperi; en el segon, s'associa des de l'exterior amb el grup de nacions conegut sota el nom d'Imperi i del qual el rei ha rebut—Irlanda hi consent—la direcció suprema. La diferència és bastant neta.

El valor moral del jurament

Quin pes moral té o pot tenir un jurament d'aquesta mena? S'és lliure de refusar-lo? No pas del tot, per tal com, de no fer-ho, s'és amenaçat d'extermini. D'altra part, s'és molt obligat, en consciència, per un jurament d'aquest ordre: puix que, o bé aquell qui el presenta té la intenció de restar-hi fidel, i aleshores és inútil que el prestés; o bé no en té la intenció, i aleshores era encara més inútil... En veritat, fer prestar jurament de fidelitat a la Corona per un Griffith, que des de fa vint anys que ve negant els drets de la Corona, per un Collins o un Mulcahy que no fa pas molt tirava encara sobre els soldats de la corona, no deixa d'ésser una escena de farsa; per a escoltar jurar aquests hòmens sense riure, calen tota la decència i la gravetat britàniques. De Valera, però, no vol prendre la cosa tan lleugerament. Per a ell, aquest jurament realment lliga. Per això, interrompent el prof. Whelehan, diu: "Si presteu un jurament que penseu no mantenir, us deshonoreu." Candor exagerat, si hom vol, però de bona fe, honestat, idealisme...

El valor polític del jurament

Es probable que els mateixos anglesos no demanen pas tant. Per ells, supòs el jurament determina no un estat de sentiments—els sentiments són incoercibles,—sinó un estatut jurídic i polític. Polític: la declaració subscripta per Irlanda que ella és conciutadana d'Anglaterra a dins l'Imperi, exclou en una certa mida la secessió

i limita la independència. Jurídica: la fidelitat promesa al rei deixa sencera, en drets de gents, la qüestió de saber si, en cas d'un aixecament ulterior, els insurgents serien belligerants o rebels. Aquestes condicions duraran el que duraran; fet i fet, però, són les actuals amb que Anglaterra tracta. En el fons és precisament perquè Anglaterra no es fa masses il·lusions sobre llur valor absolut que pogué sense riure, sentir Griffith o Collins, executar-les. També França en 1871, reconegué l'Alsàcia alemanya, i també Alemanya, cinquanta anys més tard, l'ha reconeguda francesa...

Simple formalitat

El jurament, doncs, és purament i simplement una constatació de fets, el seu valor és exactament proporcional a aquests fets, és a dir a la balança de forces que expressa. És de témer que si Anglaterra subscriu un text atorgant sense condicions la independència a Irlanda, aquesta independència no existiria del tot mentre la força britànica sigui desmesurada i la resistència inimaginable.

La independència és en els fets, no pas damunt un paper; en la independència hi ha no pas aquell "tot o res" tan car als entusiastes, sinó infinitat de matisos que responen a la infinita variació de les condicions reals. La constatació dels irlandesos no és, però, així: molt teòrics, gairebé tant els polítics tinguts per realistes com els intransigents, durant dues setmanes discuteixen sobre la fórmula més o menys atenuada d'un jurament que potser caldria considerar només com una simple formalitat.

No hi ha peu d'igualtat

El tractat és signat, no pas del tot per dues parts contractant lliurement i sobre un peu d'igualtat—això és una falla que Anglaterra, per la seva glòria, propaga arreu del món—ans per un feble doblegat davant el més fort. Dos plenipotenciaris irlandesos publiquen al Parlament de Dublín ço que es deia a cau d'orella. El 5 desembre, a 8,30 h., diu Barton, Lloyd George

presentà als irlandesos el seu ultimatum; els refusava la facultat de comunicar-ho a llur govern, i els donava deu hores per signar. Si no, la guerra! "Jo escollí el firmar, digué tristement, perquè era la menor de les violències entre les que m'oferien per escollir." El diputat Kevin O'Higgins havia precisat i tot les pròpies paraules del primer ministre presentant el seu ultimatum:

L'home que va contra la pau pot des d'ara i per sempre prendre la seva responsabilitat d'una guerra immediata i terrible.

L'altre delegat, Gavan Duffy, afegí que la promesa de sostenir el tractat li havia estat "imposat": només havia renunciat a la república per a salvar Irlanda i per a evitar "que es deixés anar damunt seu noves trepes de selvatges".

Concessions i renúncies

Aquesta actitud de renúncia sembla, a primera vista, una falta; diríeu que gent més maliciosa hauria evitat de confessar-la en públic. Això, tot amb tot, té els seus avantatges, entre els quals, el de congraciarse la propaganda anglesa, de restablir els fets, de donar el seu veritable color al tractat. Per a nosaltres, espectadors, tot l'interès és en això. El "tractat" no és una avenença per consentiment mutu, sinó una barrijo-barreja, molt anglesa, de concessions fetes i de renúncies imposades, un compromís entre la reducció i la força, essent la força la darre- ra paraula...

Solució temporal

En aquestes, quan a Londres parlen d'una solució "perpètua" o àdhuc "durable" de la dificultat irlandesa, és que s'hi posa voluntat d'illusió o ingenuïtat. Cal creure potser en la ingenuïtat de les masses i en la voluntat d'illusió del govern. No oblidem que feia algunes setmanes que el Gabinet de Lloyd George era rudament sacsejat. La coalició governant estava minada per les dissensions internes, compartides fins als ministeris, sobretot en ço que es refereix a la reforma dels Lords; el vescomte Grey intentava crear una coalició adversa; el crit de

guerra contra el Labour Party no havia estat ben rebut; el fracàs a Cannes havia estat un cop dur per al prestigi personal del primer ministre. Només un èxit en aquesta sèrie negra de equivocacions: el reglament irlandès. Lloyd George era l'home que triomfava en allò que, abans d'ell, deu hòmens d'Estat havien intentat en va: la reconciliació. Tanmateix això volia dir molt.

Anorreament o llibertat

La veritat és que no hi pot haver d'estable a Irlanda sinó dos estats extrems: l'anorreament o la llibertat. L'atroç sistema de coercició dit *Lleis penals* ha donat a Irlanda la pau—quina pau?—durant un segle. La llibertat naixent als temps de Grattan, li ha donat la pau, una pau que hauria durat tot evolucionant, si no hagués estat occida. El règim sortit del tractat, essencialment indecís, és essencialment inestable. És clar que d'instint Irlanda tendirà a eixamplar-lo i Londres a restrenyè'l. No havem sabut, o pogut, escollir francament entre una solució i l'altra, Anglaterra s'exposa als inconvenients de totes dues: ingratitude i poc temor.

Aventatges immediats per Anglaterra

L'únic real aventatge que Lloyd George ha aportat al seu país, és de calmar provisionalment l'abscess irlandès, a un moment en el qual les forces i la salut de l'Imperi freturen atenció. Ho paga car, però; heu's ací Irlanda no conciliada de cor i augmentada en potència. Car si avui s'ha trobat massa costós de reduir-la, què serà d'ací a vint anys, d'ací a cinquanta? Amb dos o tres esdeveniments semblants a l'Egipte o a la Índia i l'Imperi—al menys en ço que d'ell reposa sobre la força—estarà ben malalt.

L'opinió mitja - Els partits

Un sacerdot ancià, de mires temorenques, amic de l'ordre sobretot, que hauria acceptat qualsevulla solució d'on ne sortís la pau, deia a propòsit del tractat: "És una mida definitiva. El

poble no està mal disposat envers Anglaterra. Està satisfet del que ha obtingut. No demana pas la separació, exceptuant "naturalment", el cas de tenir l'esperança de vèncer els anglesos".

Aquest "naturalment" és exquisit. Els elements de la qüestió són els mateixos amb moltes d'aggravacions, una de les quals, una tendència general de tots els partits cap a l'esquerra. Hi ha, com altres vegades, els oportunistes, que eren els redmondites i que són els partidaris de l'Estat lliure, amb la diferència que els moderats d'avui ho són molt menys que els anteriors. Hi ha els intransigents, que eren els Sinn-Feiners i que són els republicans. Hi ha la Partició, odiada i rebujada com sempre, amb la diferència que fins ara l'Ulster era fidel d'Anglaterra i avui se'n malfia, per la "traïció" de què fou objecte durant les negociacions del tractat. Hi ha, encara, l'aggravament que els lleialistes del Sud han desaparegut, com a partidaris de l'Unió, i han esdevingut un element conservador de l'Estat lliure. Hi ha, d'ahir a avui i sobretot a demà, l'extrema agravant que Irlanda, insatisfeta, prendrà en el seu embrió d'exèrcit, en la lliure disposició de les seves finances, en el sentit nacional donat a l'instrucció pública, en el mateix exercici del seu propi poder, més força i confiança en sí, per tant, més perill a contrariar-la. Irlanda retindrà sobretot que cinquanta anys de discursos no li havien començat de donar aquesta part de justícia que cinc anys de rebel·lió han obtingut.

Sentiment latent

No és de creure que, actualment, les masses estiguin unànimement inquietes i disposades per a un nou aixecament. La majoria es creu contenta del que ha guanyat, perquè és alguna cosa. Però el somni, el desig, la fretura de la llibertat absoluta romanen latents a les ànimes; i, com que els irlandesos (al revés dels canadencs, australians i zelandesos) *no són anglesos* i que entre ells i llur sol troben sempre l'ombra anglesa, aquesta llibertat serà necessàriament concebuda com a anti-anglesa, no podent ésser

conquistada sinó damunt els anglesos. Amb l'habitud, ja no sentiran el plaer de gaudir de les llibertats que tenen i sentiran la sed de les llibertats que els manquen. Aleshores vindrà un partit, com fou el de Parnell o el de Griffith, que farà una crida al subconscient de l'ànima nacional, se la revelarà a ell mateix el qual, com ells i per les mateixes raons, per tal com no haurà de convèncer sinó únicament desvetllar, farà una reguera de pólvora.

Esdevenidor hipotètic

És clar que els fets poden desenrotllar-se pacíficament si Anglaterra no recorre al rigor: d'ençà de 1867, les llibertats canadenques s'han desenrotllat harmoniosament sense un tret disparat. És dubtós, però, donada la proximitat i la feblesa d'Irlanda; que Londres n'esguardi l'emancipació progressiva amb tant de desprendiment; i és bo d'esperar que les coses puguin romandre estacionàries i fixades *ne varietur*. Cal més aviat esperar que la situació variarà de conformitat a la variació dels pesos a la balança. Si Irlanda creix ràpidament en població, en riquesa i realitza la seva unitat i Anglaterra continua patollejant entre vagues, l'empobriment, els entrebancs exteriors, ambdues nacions tendiran vers menys de desigualtat, i la deslliurança advindrà. Si, al contrari, Irlanda, constituïda en Estat lliure es revela un fracàs, un afer que no dóna, i que Anglaterra, lliure de destorbs i recomençant a vendre, torna a estar disponible i forta, aleshores, inevitablement, cal tenir-ne por; posarà altre cop el peu a sobre. La qüestió depèn de les forces respectives; d'altra part, sempre ha estat així.

L'habilitat de Lloyd George

De sis mesos ençà, la força irlandesa no ha cessat de minvar. L'esquerda oberta al front fins aleshores unit del Sinn Fein, s'ha aixamplat contínuament: indicí potser desplaent, al fons, per Anglaterra, per tal com ensenya que les concessions, àdhuc àmplies, no enlluernen Irlanda, que res, només el seu dret íntegre, no la sa-

tisfà; aventatge però, per al govern britànic que no troba ja davant seu aquest bloc compacte d'ahir, i èxit personal per Lloyd George, l'habilitat del qual ha sabut, entre els seus adversaris, oposar els intransigents als polítics; sobretot afebliment profund per a Irlanda, l'esforç de la qual, unanime ahir, s'adreçava contra un sol obstacle i avui es distribueix en dos estols contraris que s'embesteixen, s'esgoten i s'anul·len.

Dos governs

Des de gener la minoria republicana refusava de servir el règim establert, que declarava ilegal no tenint, segons ella, la Dail elegida per a fundar la República, qualitat per a fer-la caure. La majoria constituïa un govern provisional per a preparar la substitució de l'Estat lliure per la República; per tal com la República, proclamada per la Dail el 21 gener 1919, si bé era nul·la i no acceptada per la llei britànica, existia realment als ulls dels irlandesos i no cessarà de viure fins el dia que un nou Parlament sortit de noves eleccions, hi posarà fi en ratificar definitivament el tractat. D'ací els dos governs que coexistiren i se sobreposaren: el govern de l'agonitzant República que presidí Griffith—com a president i com a enterrador conjuntament—i el govern provisional, mecanisme del futur Estat lliure presidit per Collins.

Bells actes del govern provisional

Aquests hòmens, en llurs principis, obraren amb destresa, energia i decisió. Decisiu, per exemple, quan, desposseint el tot poderós "Institut d'Estudis" del seu antic control, imprimien immediatament a la instrucció pública un caràcter nacional, sobretot per l'ensenyament, esdevingut obligatori, de l'irlandès; o, encara, quan Collins es topava amb sir James Craig fora del Gabinet de Londres, com un irlandès un altre irlandès i revocava el boycott contra Belfast, amb la condició que a Belfast readmetessin els obrers catòlics expulsats de les canteres. Energia, quan, discutint amb el mateix Craig la recti-

ficació de les fronteres ulsterianes, li reclamava els comtats de Tyrone i de Fermanagh, la ciutat de Derry, part dels comtats de Down i d'Armagh, tot allò del Nord que és anti-orangista, i sense el qual el Nord no pot viure. Destresa, quan, per afalagar l'orgull nacional, prengué possessió solemne del Castell, seu i emblema set vegades secular de la dominació anglesa, o quan feia desfilar pels carrers de Dublin la seva primera companyia en armes i uniformes, anant a ocupar Beggar's Bush, la caserna dels més execrats policies. Altrament els fets parlen a favor seu: Auxiliars i *Black and Tan's* evaquaven pobles que durant tant de temps tingueren aterroritzats, la policia reial era substituïda per la policia republicana.

Situació precària

Tot i aquest esforç vigorós i intel·ligent, la situació del govern provisional és precària; no disposa ni de finances regulars, ni de tropes segures. A la vegada es trobava entre dos focs: els orangistes de Belfast, malgrat de tots els acords, continuaven arriscadament degollant nacionalistes catòlics, i li era gairebé tan impossible de socórrer les víctimes per tal com hauria estat pretext per a una intervenció anglesa, com de no socórrer-les, per tal com era prestar-se als atacs dels republicans, que l'acusaven de covardia.

Els republicans

Aquest partit, que res no volia repel·lir de la independència o del separatisme, tot vençut com sortí dels debats de la Dail, desvetllava encara ecos profunds en ço que hi ha de més irlandès a Irlanda. Ell mateix no creia tenir el nombre darrera seu, però, més o menys conscientment, més o menys obertament, pretenia la qualitat. I, en la història dels cinc anys darrers era el nombre el que havia prevalgut, o bé les minories resolutes i ardents? Les seves raons procedien més de l'entusiasme que de la raó, i, segons ell, encara per molt de temps seria l'entusiasme la força que, a les hores definitives, remouria Irlanda. Els esdeveniments han provat les simpaties que el partit

republicà conservava entre els combats.

La santa intransigència

Un oficial comandant d'una companyia de voluntaris deia fa poc: "No hem combatut per a ésser al capdavant dels traïts pels polítics. Si l'enemic no ens vol donar el nostre degut, tot nostre degut, i sobretot la República amb la independència, reprendrem les armes; som els vencedors i és precisament això el que procura la manegivolitat d'Anglaterra. Si no cedeix no ens hi hem de pensar més. No oblidem que Egipte i la Índia combaten per nosaltres com per elles, que el front de Irlanda representa a l'Imperi, el front de la llibertat, i que seria vergonyós de abandonar-lo, tret del cas d'una completa victòria".

Si entre els voluntaris, un oficial com aquest que no és impulsiu, que és assenyat i instruït, parla d'aquesta guisa, què diran els soldats entusiastes i candorosos que són el nombre?

La guerra civil

Després d'aquests dotze mesos de guerrilla, són els combatents aquells qui dominen el país, i, de vegades, van fins al despotisme més característic. Es dona el cas de petits oficials, amb l'instint d'autòcrata que té tot home armat, lliure de tot control, prohibint un diari durant quinze dies, taxant la gent amb llur pròpia autoritat, etc. Ja el 27 d'octubre el ministre de la Defensa, Cathal Brugha, havia hagut de llançar una ordre contra aquestes pràctiques de tirania. D'altra part, tampoc no es pot esperar de bandes formades espontàniament, al marge de la llei escrita, durant un període de pertorbació, sense tradicions, i fins ara sense mitjà d'imposar l'obediència a elements evidentment barrejats, una disciplina com la dels vells exèrcits regulars. Fet encara més greu, el ministre de la Defensa, Richard Mulcahy, havent refusat d'autoritzar una assemblea general, en la qual els delegats de les tropes haurien examinat les decisions de la Dail, un oficial d'alta graduació, Rory O'Connor, seguit d'un cert nombre d'altres, declarava públicament que no obeiria

més al Quarter general i recrutava hòmens, pagant-los mitjançant contribucions forçades, i atrinxerant-se a les *Four Courts* o Palau de Justícia.

L'estat d'esperit

No gens menys, aquells qui en tot això només hi veuran que desordre, simple explosió d'anarquia espontània, tenen el fet irlandès una noció curta i incompleta. La concepció d'un exèrcit separat de la política, no és pas irlandesa. Tant és així, que nombre d'oficials de l'Estat lliure (Mac Keon, O'Duffy), eren diputats efectius o probables. I els caps dels voluntaris, convençuts que eren ells i llurs hòmens que decidien de la sort del país.

Separatistes i governamentals

Durant alguns mesos els republicans dictaven llur voluntat. A l'*Ard Fheis* o assemblea general de l'organització Sinn Feiner es preparaven per a un simulacre d'unitat. Més tard convenen amb els defensors de l'Estat lliure en què el dos partits presentaren sobre les mateixes llistes, un nombre calculat de candidats de guisa que la força numèrica de les dues fraccions roman la mateixa en el nou Parlament, i, per endavant, és anunciat un govern de coalició. Així els republicans esperen fer minvar l'hostilitat cada dia creixent, contra seu. Malgrat d'això i de les temptatives característiques d'intimidació, grups distints del Sinn Feiner, independents, arrendataris, socialistes solliciten el sufragi. Les eleccions són un triomf per als treballistes i un desastre per als republicans. 36 membres contra 128, entren a la nova Dail.

La nova situació

La situació és ara ben diferent. El veredict popular ha estat pronunciat. L'eventual govern de coalició desaparegué. El de Collins se sentí encoratjat i justificat. Durant algun temps, perseguí el recrutament d'un exèrcit regular, ben armat, habillat i pagat. Al contrari, els hòmens de Rary O'Connor, que no cobren cap sou, viuen del país, requerint vitualles en els magatzems i diners als Bancs. S'hi ajunten, o se

n'autoritzen, els rufians de tota la contrada, que veuen en l'aventura un pretext per al desordre i el robatori.

Els hòmens del Four Court

Hi ha en aquests hòmens collusionats amb de Valera, un sentiment místic que només es doblegarà davant la força. Cal haver vist O'Connor, de faç sofrent i pàl·lida, de galtes ensorrades solcades per estries profundes, per rugues verticals, d'ardent esguardar ascètic; cal haver-lo sentit murmurar amb veu continguda: "La llibertat d'Irlanda val més que la meua vida", per saber que alguns d'aquests hòmens només s'inclinaran presoners o morts.

Els esdeveniments tràgics

D'aleshores ençà els esdeveniments es precipiten. Atac, bombardejament, retiment dels *Four Courts* incendiats, destrucció de tot un costat d'O'Connell Street, on de Valera s'havia atrinxerat. Quan la plaça fou presa de les flames, la guarnició s'escapà com pogué. Amb cinc o sis hòmens i dues dones, Ms. Mac Swiney, dona de l'heroic lord-batlle de Cork, i Miss Barry, germana d'un estudiant penjat l'any passat, Cathal Brugha, colpit de tretze ferides en 1916, durant la rebel·lió, romangué fins a darrera hora per trufar-se de l'enemic titubejant. Al moment suprem dona ordres als seus de retre's; després, tal com havia fet el O'Rahilly ara fa sis anys, quan Brugha veié els seus companys saüls, tot sol emprèn la càrrega i es fa occir.

Possibilitats

Actualment, la guerrilla és encesa, imprenible i potser endèmica, una mica arreu dels comtats; qui en preveu el terme? Qui sap si el partit republicà, més feble i pel fet mateix de la seva feblesa, no guanyarà a favor seu aquesta opinió tan poc donada a la lògica i tan esclava del sentiment, tan tradicionalment apassionada pels miserables: i Hegals, vençuts i màrtirs? Qui pot amidar el valor persuasiu, sobre aquestes ànimes, d'una fi com la de Cathal Brugha! I, inversament, si la

idea republicana esdevenia poderosa, els hòmens de l'Estat lliure no estarien temptats potser de sostenir-se sobre les restes del redmontisme, sobre els ex unionistes del Sud? qui sap àdhuc, en cas d'unitat, si sobre els ulsterians! Col·laboracions que no afavoririen gaire la irlandització del país.

Impotència

En tot cas, la cosa segura és la imensa pèrdua del prestigi que pateix Irlanda; el món no té lleure, ni gust, d'estudiar les causes especials que expliquen, sense excusar-les, la guerra civil. Més aviat es decanta a exagerar la severitat i el menyspreu amb el judici que li mereixen els esdeveniments. Per ventura hi ha un triomf moral per part d'Anglaterra que ha traspassat als mateixos irlandesos el rol ingrat que des-empenyava l'any passat de perseguir irlandesos. Es, en canvi, palesa la impotència absoluta d'Irlanda que s'aniquila ella mateixa i que Belfast i Anglaterra veuen debatre's, no sense un somriure comprensible.

La situació d'avui

Es trist recordar el bell diàleg del difunt Collins i de Valera: "Demà ens necessitareu vosaltres. — Nosaltres us necessitem avui.—" Amb la violència apassionada que aquests emotius porten a la política, han provocat amb els disseniments una nova dissensió. Llur situació és perillosa. Seria dolorós veure els irlandesos persistir en la desunió anàrquica que, en el passat, tan cara els ha costat. La tasca més important està encara per fer: reedificar una nació, decidir amb llur seny, llur potència de treball, llur virtut pròpia, si Irlanda governant-se ella mateixa es decantarà decididament davant la superioritat saxona esdevenint només una Gran-Bretanya de l'oest, o bé si trobarà en el fons del seu geni celta la força de produir una civilització original.

Avui, en tot cas, aquesta apareguda, que surt de la tomba després de tants de segles, només té el buf, un buf que amb poques faltes s'estingiria. Recordem aquella princesa que, després de sojornar moltes anyades a Tir-na-Ong, al país on els morts gaudeixen d'una

eterna joventut, va a veure el seu pare i el seu país de Connaught: cavalca un cavall de fada, però si posés peu en terra, reprendria per sempre més el viat.

ge de tornada. Tota pàlida encara d'un reflecte d'allà baix, heu's ací Irlanda cavalcant: vacillarà sota la pressió dels seus mateixos?

INFORMACIÓ

Una lletra important

Seguint el costum establert en aquesta secció—on reproduïm diverses manifestacions del catalanisme—copiem una lletra que En Lluís Duran i Ventosa adreça, de la *Veu de Catalunya* estant, a un representant de la catalanofòbia madrilenya. Les afirmacions contigudes en aquesta lletra, eminentment polítiques, fixen novament el criteri de la Lliga regionalista davant el nostre problema nacional:

"Distingit amic i adversari: He estat dubtant si devia o no contestar les cartes obertes que vostè ve publicant a la *Libertad*. Ja li vaig dir que trob eixorques en extrem aquestes polèmiques periodístiques, i que així com em sembla que una discussió al Senat sobre el problema cada dia més viu de Catalunya podria ésser d'alguna utilitat per a futures orientacions, sobretot si hi prenien part els que pròximament han d'entrar a governar, no serveixen sinó d'ho-nest entreteniment els esplais de vostè lluitant contra uns molins de vent que es crea la seva fecunda fantasia excitada per un concepte especial del patriotisme.

Però, en fi, si no li contest res, vostè es pot molestar i altres podrien creure que és perquè no sé què dir-li.

Jo no sé, respectable don Amós, si vostè ha vist alguna vegada el Mediterrani. Però els seus articles, sobretot aquestes darreres cartes obertes, produeixen la sensació que ara el descobreix. No produeix altre efecte el seu sensacional descobriment que en el pensament polític català hi ha diferents matisacions, des de l'aspiració a una descentralització de serveis fins al separatisme. I no en diguem res de la seva demostració dels inconvenients que té per a un Estat la separació d'una part del seu territori... És com si per a començar a donar lliçons d'Economia política un catedràtic comencés d'explicar que hi ha homes pobres i homes rics, i que d'aquests n'hi ha que ho són més i n'hi ha que ho són menys, i després ens demostrés que si a un home li prenen o es desposseeix d'una part de la seva fortuna quedarà més malament que abans...

Assabentats i conformes, don Amós.

Però, per aquest camí vol anar a ofegar el catalanisme o a cercar una solució al problema?

Desgraciadament, potser per això que vostè ens diu cada dia de què no coneix el català, ni és capaç de llegir ço que en el nostre idioma s'escriu, veig que vostè

no coneix la qüestió de Catalunya ni els punts més fonamentals de doctrina ni d'actualitat. No voldria que es molestés ni que em digués després que amb petulància inexcusable li vull donar una lliçó. Però si en tinguéssiu una idea lleugeríssima, no s'entretindria discutint amb mi per a demostrar-me els inconvenients del separatisme, ni em preguntaria què representem nosaltres dintre el moviment català.

Si vostè discutís amb el Sr. Macià, p. e. jo comprendria que s'esforcés a convence'l dels inconvenients del separatisme. Dubt molt que el convencés amb fonaments, com els que vostè empra. Però, en fi, es comprendria una discussió que per cert, fóra força interessant. Però a mi i als meus amics? Però vostè encara no sap, respectable don Amós, que la Lliga regionalista va ésser fundada fa més de *vingt i quatre anys* per a treballar per mitjans legals per a aconseguir l'autonomia política de Catalunya dintre de l'Estat espanyol?

Aquest programa polític nostre, que vostè demana després de 24 anys d'estar consignat en els Estatuts i d'haver estat constantment proclamat pels nostres homes i defensat durant un quart de segle en aquestes columnes, és tan clar que no necessita cap més explicació.

La finalitat és l'autonomia política de Catalunya. El límit d'aquesta autonomia no és altre que la continuació de Catalunya dintre de l'Estat espanyol. Els mitjans per arribar-hi són tots, absolutament tots, els que les lleis permetin.

Ho vol més clar?

Però contestat tot això, d'una manera ben rotunda, permetim, Sr. Salvador, que li demani que així com jo he accedit al seu requeriment de definir bé la nostra actitud política, li pregui ara que vostè em digui en què es fonamenten vostè i els seus per a entestar-se a oposar-se a les doctrines nostres i a mantenir la mateixa orientació política que ha anat reduint l'Imperi espanyol a la seva actual mínima expressió.

Com li deia en una carta anterior, quan l'actual rei d'Espanya començà d'ésser-ho; quan vostè i els seus contemporanis començaren d'actuar en política, el rei d'Espanya regnava sobre un territori quasi el doble d'aquell sobre el qual regna ara, i els seus súbdits eren gairebé una meitat més dels que ara té. Amb la polí-

tica que vostès sostenen i en que ara s'entossudeixen, tot allò es perdé. Amb les orientacions que nosaltres sostenim, tot allò podia i devia conservar-se i s'hauria conservat, i donem com a prova l'exemple de l'immens Imperi britànic.

Seria tan amable que tractés de provar-me el per què vostè considera millor el sistema de fer minvar cada vegada més l'extensió i la força de l'Estat espanyol?"

Manifest dels catalans de Cuba

Editat pel «Catalunya» grup nacionalista radical, de Santiago de Cuba, rebem aquest manifest:

«Al nostre poder han arribat dues fulles de propaganda en les quals els republicans catalans de París. (L. N. C.) i republicans socialistes catalans demanen primer en data 31 de gener d'enguany, la cooperació de tots els catalans per a establir el primer Govern provisional de la República catalana; i en la segona, amb data 25 del passat abril, donen ja per constituït l'esmentat Govern que fan recaure damunt d'ells mateixos sense que fassin conèixer més personalitat que la d'En Díaz Capdevila.

És acceptable, doncs, la constitució de l'esmentat Govern?

El «Catalunya», grup nacionalista radical, creu que no, i per això no ha donat resposta a les susdites peticions o propostions.

És possible que un poble que vol la seva llibertat i lluita per a la seva constitució en Estat lliure s'embranchi en tantes de coses com pretenen els republicans catalans de París i comenci la seva campanya indisposant-se amb altres pobles que lluiten també per la llur?

No. Nosaltres entenem que aquest assumpte de magna transcendència ha d'ésser tractat amb quelcom més de determinant i d'estudi i per això el «Catalunya» Grup N. R. ha determinat adreçar-se a totes les entitats germanes en la lluita per la llibertat de Catalunya, dient-los el que creu convenient, pràctic i precís en aquests moments en què la lluita per l'alliberació de Catalunya es troba en el període que en podríem dir de vera incubació o fermentació.

«Catalunya» Grup N. R. de Santiago de Cuba, ha estat la primera entitat que en tota l'Amèrica i en tot el vell continent ha llençat el crit d'*Independència* per a Catalunya.

En constituir-se en l'any 1907 estampava en el primer article dels seus estatuts: El preferent objecte i finalitat d'aquesta entitat és treballar per tots els medis possibles, fins a obtenir la completa llibertat de Catalunya. I en el seu article 4 deia: Estarà adherit a la Unió catalanista mentre aquesta no s'aparti del criteri radical que el Grup sustenta.

Com pot veure's des del primer moment de la seva constitució el Grup ha vingut laborant sense temences i a la llum

del sol per a la reconstitució de la nació catalana.

Filles del Grup són les entitats «Cathalonia» Blok N. R. de Guantánamo i Casal nacionalista de Camagüey.

És per això, que, amb l'autoritat que li dona el seu historial, en aquests moments precisos en què els dits republicans catalans de París, pretenen d'organitzar la República catalana, i en què sorgeixen en aquesta República organitzacions com el Club separatista Núm. 1, ha cregut el Grup que havia d'adreçar-se a totes les organitzacions i entitats nacionalistes, dient-los el que ell fa ja temps pensa i que creu hauria de fer-se si és que es vol anar de dret i amb pas ferm a laborar amb tot el valor i entusiasme precisos per a emprendre la campanya definitiva que culmini en la constitució de l'Estat lliure de Catalunya.

Creu, sí, el «Catalunya» Grup N. R. que s'ha de fer l'acoblament de tots els separatistes catalans i que s'ha d'anar a la constitució d'un organisme director que dirigeixi i encamini la propaganda i l'acció a desenrotllar per a assolir el fi que ens proposem. Però entén que no ha d'ésser un grup, per important i intransigent que sigui, l'únic que pretengui acaparar i dirigir el moviment mundial dels separatistes catalans.

Creu el Grup que els separatistes catalans no han de fer declaració pública i notòria de llurs simpaties vers alguns dels Estats constituïts ni tampoc demostrar enemistat o aversió vers cap d'ells. Entenem que els que volem la llibertat de la nostra Pàtria, havem de conrear bones relacions amb tots els Estats constituïts sigui quina sigui llur importància i sigui quin sigui el lloc que ocupin dintre les qüestions que es debaten avui entre ells.

Entenem que nosaltres, els separatistes catalans, no havem de pensar, avui per avui, amb altra cosa que no sigui la constitució de l'Estat lliure de Catalunya.

Per a assolir-ho, per a obtenir-ho, havem d'aplegar els nostres esforços, havem d'ajuntar les nostres energies, havem de reunir les nostres intel·ligències per a determinar d'una manera ferma i definitiva la ruta que cal seguir per anar dretament a la instauració de la nació catalana, davant del món, i per tant a la constitució del Govern de Catalunya.

Com s'hi ha d'anar? Doncs fent tasca sèria i bona, estudiant bé el problema, constituint els organismes com si fóssim ja un estat constituït i laborant de complet acord tots els separatistes catalans escampats pels diferents indrets de la terra.

Creiem que el primer que s'ha de fer, és la Federació d'entitats nacionalistes d'Amèrica i amb aquest fi venim laborant i ja dins pocs jorns serà un fet la Federació de les entitats nacionalistes d'aquesta República.

Creiem que s'ha d'organitzar també la Federació d'entitats de Catalunya juntament amb totes les d'Europa.

Constituïdes aquestes Federacions s'ha de convocar una assemblea o convenció

universal de delegats d'entitats, grups i periòdics separatistes i ha d'ésser aquesta assemblea la que estudiarà l'organització dels separatistes catalans i la que per majoria de vots, ha d'indicar si creu convenient la formació d'un directori que endegui el moviment, o bé si s'ha d'elegir un govern provisional i en aquest cas quina ha d'ésser la forma de govern que ha de regir l'Estat lliure de Catalunya.

L'organització, com ja havem dit, ha d'ésser seriosa i s'ha de comptar amb cabals per a poguer portar la magna empresa que ha de culminar amb el triomf dels nostres ideals. Això i altres molts assumptes seran punts a resoldre per la Convenció reunida.

Nosaltres creiem que si entre els separatistes catalans hi ha ver amor a Catalunya dintre d'aquest mateix any podrà ésser un fet la primera assemblea; per això nosaltres llencem el crit de «Acoblem-nos per a llibertar a Catalunya» per això ens adrecem a totes les entitats, grups i periòdics d'arreu del món per a dir-los: «Ja és hora de fer feina seriosa i profitosa, i demanar-los que considerin i estudiïn els nostres propòsits per a veure si és possible arribar a un acord i celebrar la Convenció mundial de separatistes catalans.

Preguem, doncs, a totes les entitats que rebïn aquesta circular que ens acusin rebut.

Si estan conformes amb els nostres propòsits que ens responguin com més aviat els serà possible les següents preguntes:

Us considereu francament separatistes i creieu que la única salvació de Catalunya, és l'obtenció de la seva completa independència?

Estimeu convenient la celebració de la Convenció mundial amb el fi i objecte que indiquem?

En aquest cas, quin lloc, país i població, estimeu més pròpia per a celebrar-la?

Quina data assenyalariem?

Quins serien els temes a desenrotllar que enteneu que s'han de tractar?

Quina forma de govern estimeu més factible i productiva actualment per a Catalunya?

Quants de socis compta la vostra entitat?

Quin nombre de socis creieu que ha de representar un delegat a la Convenció?

Si no esteu conformes amb l'exposat, agrairem també ens digueu la vostra opinió franca i sincera.

«Catalunya» Grup nacionalista radical, us agrairà de prestar l'atenció deguda a la seva exposició.

Un cop rebudes les respostes, aquesta entitat informará del resultat obtingut a totes les entitats, grups i periòdics als quals s'és adreçat.

Visca la llibertat de Catalunya!

Santiago de Cuba, 1 juliol 1922.

P. A. del C. D.—El Conseller en Cap, S. Carbonell i Puig.—El Conseller Secretari, Joan Prellada.